

РАДА

газета політична, економічна і літературна
ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.
Рік третій.

Адреса редакції і контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.

Телефон редакції 1458.

Телефон друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1908.

на рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.20	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Років передплатники можуть виплачувати передплату частками, в 2 строки: на 1 янв. 3 карб., і на 1 апр. 8 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 февр. 2 карб., і на 1 марта 2 карб.
За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.

За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більші статі, до друку негодні, переходять у редакції 3 місяці і видаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й листи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту попередю тексту або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платять за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз.

Приймається передплата на рік 1909

на українську

політичну, економічну і літературну газету
(рік видання четвертий)

РАДА,

яка виходить у Києві щодня, окрім понеділків і днів після свят, українською мовою по програмі звичайних великих політичних газет.

Напрямок газети неупартійний демократично-поступовий

Особливу увагу РАДА звертає на місцеве життя провінції.

Власні кореспонденти в столицях і по всіх значимих містах України.

РАДА має в Державній Думі і Державній Раді кореспондентів **ВЛАСНИХ**

З 1-го Януаря розмір газети поширюється

Передплатники, які виплачують всі гроші (6 р.) за рік чи одразу, чи в розсрочку, можуть одібрати, доплативши 2 карб.

ДОДАТОК:

М. Аркас: Історія України-Русі

на веленому папері, багато ілюстрована (210 малюнків і портретів, 9 карт у фарбах, 4 родоводи), в розкішній оправі з англійського коленкору оздобленій золотом. Книжка ця коштує з оправою і пересилкою в окремому продажу 4 р. 75 коп.

Ціна РАДИ з приставкою і пересилкою в Росії:

на рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.20	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Передплату на рік можна виплачувати частками в такі строки: на 1 янв. 3 карб., і на 1 апр. 3 карб.; в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 марта 2 карб., і на 1 мая 2 карб., або по 1 карб. щомісяця на протязі першого півріччя.

Троби числа надсилаються даром.

Адреса редакції і головної контори: у Києві, Велика Підвальна вул., д. 6, біля Золотих Воріт.

ТЕЛЕФОН 1458.

Редактор **М. Павловський**. Видавець **С. Чикаленко**.

ТЕАТР б. Т-ва ГРАМОТНОСТИ.

Сьогодні, 24-го окт., вист. буде **ЖИДІВКА ВИХРЕСТКА**. Др. на 5 д. Тогобочного. Початок вистави о 8 год. ввеч. Ціна місцям звич. **Анонс:** У суботу, 25-го окт., при участі **М. Заньковецької** вист. б. **ЗА ДВОМА ЗАЙЦЯМИ**. У неділю, 26-го окт., вранці вист. б. **ЗАЛЮБИ СОЦЬКОГО МУСИЯ**. (Пісні в лядах). Увечері **ГАНДЗЯ**. Кавальмейстер **Густав Елінек**. 317—43 Відповідальний режисер **М. Садовський**.

Театр „СОЛОВЦОВЪ“

Сьогодні, 24-го окт., бенедіс **М. А. ОБНАЖЕННАЯ** в 4 д. А. Батайла. Юрьєвої, в перший раз нова п'єса. Баркалова, Борисова, Валєго, Грей, Гофман, Івалді, Лісна, Любовська, Матрозова, Морська, Неверова, Норська, Паскал, Розанова, Рошїна—Вєнуа, Стрїшєва, Тарська, Чарус, Еліє, Ярова. Д.д.: Болхов, Борис, Бранський, Варський, Глорін, Дагмаров, Дагмаров—Жуков, Дніск, Дітїєнко, Дуван—Горпов, Крам, Кедр, Леонт, Молотов, Монко, Неделїє, Полоєв, Раїсов, Степанов. Режисер **В. Н. Дагмаров**. Початок о 8 год. ввечері; ціна місцям звичайні. Завтра, 25-го, по загальнодоступн. ціні в останній раз п. **Е. Чірікова „БІЛАЯ ВОРОНА“**, на 5 д. У неділю, 26-го, вранці спектакль-лекція—**„ГРОЗА“** в 5 д. Лектор **Г. В. Александровський**. В поведілок 27-го окт., значимий загальнодоступний сьєнт. готується до постанови п'єси Рїделя перек. **А. А. Френкель „ЗАКОЛДОВАНЫЙ КРУГЪ“**, др.—поема, в 5 д. з муз. **С. Зарємбі**.

Городський театр.

Сьогодні, 24-го окт., **КАРМЕНЪ**. Вер. ук. д-ки: Ратмірова, Петровська, Леонтїєва, Лєлана, д.д.: Лазарєв, Сокольський, Пєсєвич, Внуківський, Лєтїчєвський, Ковалєвський. Початок о 7 1/2 год. в. Завтра, 25-го спектакль, присвяч. пам'яті **П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО** (15-ти літні роковини смерті композїтора) **„ПІКОВАЯ ДАМА“**. 26-го два спект.: ранком по загальнодоступн. ціні. **„СНАЗКА О ЦАРЬ САЛТАНЪ“**, ввечерю по звич. ціні. **„МАЗЕПА“**. 27-го—1-е **„ДОНЪ ПАСКАЛЕ“**. 2-е **„ПРИМОРСКИЙ ПРАЗДНИКЪ“**. В поведілок 28-го **„ВЕРТЕРЪ“**. В неділю ввечері поставлено буде 1-й раз після поновлення **„БОРИСЪ ГОДУНОВЪ“**.

У ХАРЬКОВІ купувати нарізно „Раду“ і передплачувати частками на полекшених умовах можна в книгарні **Г. Маркєвича**, Вульв. Котларєвського. р-390-11

Товариство „Провїта“ у Києві. Видало нову книжку **М. Коотомаров**
Чернігівка
Бувальщина ХУІІ віку. Переклад з передмовою **Б. Грінчєнка**.
Сторїнок 227. Ціна 40 коп.
Склад видання в „Українській книгарні“, Київ, Безакївська, 8. 10-444-7.

Де що з історії Болгарії.

II.

Болгарія багато знала на своєму довгому віку вєсєго—і доброго і лихого. Тільки лихого було більше, ніж доброго. До речі тут буде подати коротеньку історію Болгарії.

Як трапилося відоме в історії „велике переселєння народів“ по Рїзді Христовому, то в теперїшній Болгарії осєлилися Готи. Та не надовго. Во слїдом за ними посунули на Балканській півострів славянські племена і погнали Готів гєть до Італїї, натомїсць осєлившись самї тут. Мало що не одного часу з славянами побїля Дону, Дніпра та Дунаю появилися бродячий народ Болгари, не славянського вєже племені, а уральсько-чудського чи фїнського, що жив колись по-над Волгою.

Попавши в неволю Аварїї, що мали над Дунаєм сильне і могучє царство, Болгари незабаром визволюються з цїєї неволї і вєже самї підбивають під себе і поневолюють славянські племена, що осєлилися по-над Дунаєм поперед їх, і в кінці VII віку по Р. Хр. засновують своє царство на чолї з своїм князем Ісперихом чи Аспарухом. Але до IX віка це новє царство нічим не славилось. Аж ось з самого початку IX віку престол княжєський заступає князь Крум, завзятий воєвоєд, і одразу наганєє жаж імєнем Болгар на сусїдні країни, а особливо на Візантїйську державу. Він побиває вїйськом імператора Нікіфора, спустошує царство, а за часів Нікіфїрова заступника, імператора Михайла, підступає з своїм вїйськом до самого Царьграда і примушує візантїйського царя платити дань. Теж саме він робить і за імператора Льва, заступника Михайлового. Та несподівана смерть Крума біля самого Царьграда визволяє Візантїю з бїди.

Але сусїдство Болгарського царства з христїанськими культурними народами, як Греки та Латини, а з другого боку—поневолення Болгарами Славян—дає їм культуру і наєртає до христїанства. В доловні IX віка в Болгарії було вєже стїльки христїян, найбільше серед Славян, яких поневолили Болгари, що внук Крума, князь Борис, перейшов у христїанську віру сам з товариством і боярами. Перехїд болгарського князя Бориса у христїанську віру трапився саме в той час, коли жили й працювали серед славян брати Кирило та Мефодїї. Дякуючи їхній праці, славяне здобули собі службу церковну і книжки на своїй рїдній славянській мовї. Ця мова і письменність прищєпилася Болгарам і вони швидко перевернулися на славян.

За царя Семена меншого, сина Борисового, що царював од р. 888 по рік 927, Болгарське царство зробилося ще бїльшим та міцнїшим. Воно спроможне було боротися не тільки з Візантїєю, а і з таким страшним ворогом, як Мадари. Візантїя в ті часи вєже так підупала, що царь Семен намирився здобути візантїйський престол собі і нераз ходив для того на Царьград. Імператор візантїйський Костянтин мусїв прохати мира в царя Семена і цїєї пристан на його за немалу дань. Підчас царюванн царя Семена межї Болгарського царства роздїлилися на всі чотирї сторони так далеко, що в одну сторону земля болгарського царства доходила мало не до самого Костянтинополя чи Царьграда, в другу—до Адриатичського моря; на північ,—межє Болгарського царства було перекинуто аж по цїй бїк Дунаю: під Болгарїєю були Волохи, теперїшня Угорщина та Трансильванія. Візантїя та Сербїя платили Болгарії дань.

Та з царя Семена був не тільки добрий воєвоєд. З замолоду він вчився в Царьградї і здобув, як на ті часи, добру освіту, а, ставши царем, багато дбав про те, щоб прищєпити науку і в своєму царствї. За царя Семена розвивуєлася і розквітла болгарська письменність. Спочатку болгари перекладали книжки з грецької мови на славянську, що стала їм вєже рїдною, а потїм і самї почали складати книжки. Сам царь Семен перекладав казаннїя Івана Златоуста, назвавши свїй переклад „Золотоструєм“. Патрїярх болгарський Іван переклав „Богословіє Івана Дамаскина“, чернець Хоробр склав історію славянських письмен.

Та не довго царство Болгарське продержалося на тїй високостї, що на неї підняв його царь Семен. За сина його Петра (927—968 р.) велике царство Болгарське розпалося на два царства. В одному—меншому, на схїдї сонця царював син Семенїя, Петра, а в другому, бїльшому,

що віддїлилося—боярин царя Петра, на імєння Петро Шишман. Доля сїх двох царств була така. Спочатку загинуло менше царство. Його доконала Візантїя, бо їй невигодно було мати під боком в себе такого небезпечного сусїду. Вона й скорїстувалася з того, що Болгарське царство розпалося і втратило через це свою колишню міць. Тільки все ж таки Візантїя сама не подужала б Болгарїє. Отож візантїйський імператор Нікіфор Фока і намовив київського князя Святослава, що славився як завзятий воєвоєд, рушити на Болгар. Святослав повоєвоєд (967 р.) Болгарське царство Петра, але не до кінця, бо в той час поки він був у походї, на Київ напали Печєнгїї. Прогнавши Печєнгїїв, Святослав знову по смертї царя Петра, року 969 рушив на Болгарїю, заволдїв столицєю Болгарїї Прїславом (чи Переяславом), самого царя Бориса взяв у полон, потїм перейшов Балкани і опинився аж коло Фїлопополя. Візантїя сполошилася. Імператор—тоді вєже Іван Цимїсїї, і нерадий був, що його попередник накликав нову бїду на Візантїю. Зібравши велике вїйсько, він рушив проти Святослава і по завзятій вїйні, помирився з Святославом. Святослав вернувся до Києва, а Іван Цимїсїї, хоч і визволив болгарського царя Бориса з полону, та царювати вєже йому не дав і підгорнув менше Болгарське царство під себе. По тому не довго вєже продержалося і бїльше Болгарське царство, що лежало на захїдї сонця.

Не минуло їй 50 лїт, як його року 1018 повоєвоєд такі візантїйський імператор Васил, на прїзвище „Болгаробїєць“. Бо, подолавши болгарське вїйсько, він звелїв послїпити 15 тис. болгар і пустити до їхнього царя. Царь Самїїло, побачивши 15 тис. слїпцїв, з великої туги занедужав і вмер.

Таким побитом вєже все велике і сильне колись Болгарське царство впало і опинилося під властю Візантїї.

Проте Болгари не могли так швидко забути про те, що колись вони були вільні і важили великої слави. Спомини про свою минувшину жєврїли в народї і не минуло їй двох сот лїт, як Болгари наважилися визволитися з під власти Візантїї. Два брати Петро та Іван Асїні підняли повстаннн і заснували знову Болгарське царство в Мізїї, межє Дунаєм та Балканами, столицєю царства зробили город Тирнов. За царя Асїня II (р. 1218—1241) Болгарське царство стало вєже таке міцне та дужє, що розпросторило свої землі мало не до тих самих меж, що й за царя Семена. Та не довго продержалося і другє Болгарське царство. По смертї Асїня II, через сварї та нелад воно швидко підупадає. А Візантїя, що завжди сочила за Болгарами, в кінці XIII в. накликєє на Болгарське царство татар. Через сотню лїт, в кінці XIV в. Сербський король Степан Душан підгортає Болгарїю під свою власть. Але незабаром після смертї славного короля Душана, що їменував себе царем Сербїї, Греків, Болгарїє та Албанцїв, на Балканському півостровї появляються Турки і поневолюють обидва царства і Сербське і Болгарське. Рок 1393 султан Баязєт вступив до столицї Болгарського царства—Тирнова, а царь Шишмана III взяв у полон вкупї з патрїярхом болгарської церкви. А через три роки той же самий Баязєт повоєвоєд і ту частину Болгарїї, що на захїдї сонця, а царь II також взяв у полон. Таким чїном в кінці XIV в. вся Болгарїя опинилася під Туреччиною. З цього часу*

починається страшний занєпад Болгарїї не тільки як царства, а й як народа, його культурного і громадського життїя. Щоб підрїзати в самому корні політичне та національнє життє болгарського народа, турки поперед усього заходилися викорїняти вищу, культурнїшу шарї болгарського громадянства. Уцїлили од їх тільки турецькї недобитки, ті, що потуречилися та помусульманїлися. А щоб викорїняти національнє болгарське духовенство, турки настановили за голову болгарської церкви царьградського грецького патрїярха. Греки, що споконяку воєвоєдували з Болгарами, добре покорїстувалися з цїєї нагоди, щоб помститися тепер на Болгарах; повиганяли гєть звїдуєль не то що вищу болгарську ієрархїю, поставивши натомїсць Греків, а навіть повиганяли болгарських попїв. Церковну службу почали одправляти грецькою мовою. А щоб не дати Болгарам змоги впомянутися про своє рїдне, позакрївало було болгарськї школи. Болгари мусїли через це вчїтися грамотї грецькї. Хто з Болгар вїждив на попа чи на архїєрея, то вєже вважав себе за грека, вчївшись по-грецьки. Греки так заповзялися погрєчити Болгар, що й тому, що вони пробуваючи під Тур-

ком все думали про своє визволення та вїдбудування свого царства. Їм треба було, щоб їх було бїльше, от вони і надолужували болгарами. За довгий час турецької неволї,—а тягся він мало не 500 лїт, од Болгарського царства, колись дужого, великого і славного, здавалося, й слїду вєже не лишилося, бо болгарський народ то потурчївся то погрєчився, а та рєшта його, що позосталася по селах, була така темна, бїдна, поневоленна, затуркана і так пригломишена, що навіть і не знала, хто вона й що вона. **Ф. М.—Я.**

„Складки на хорого письменника“

Чи знаєте легенду про чоловіка з золотим мозком? Я вам її прїгадаю. Отожє був чоловік з золотим мозком. Коли батьки вїдкрили йому ту тайну, він—якїм способом? легенда не говорить—почав яєривати з-під черепа кусєнь за кусєнем золоту і роздавав його батькам, товаришам, коханїй жєнщинї. Як-раз тоді, коли золото вєже виходило, його кохана вмерла. За останки свого мозку він справив їй величавий похорон. Вертаючись з нього, побачив, що за склеповою вїставою бликнїть атласний черевачик, обшитї лєбедїним пушком. Забув, що кохана вмерла і вступив до склепу, щоб купити їй для леги. Вчїувши з глибини свого склепу крик, купчиха прїбїгла і побачила чоловіка, що опершїся на конторку, дивився на неї з болєм. В одній руцї держав бликнїть черевачик, обшитї лєбедїним пушком, а другою, закрїваєвою, подавав їй золотї вишкробкї, що лежали поза їїтїями,—останнї останкї свого мозку.

Автор цїєї легенди, Альфонс Лодє, заєпевнєє, що вона правдива від початку до самого кінця. Є—каже він—на свїтї бїднї люди, що засуджені на те, абї жити з своєї голови, платїючи за всі ї найменшї дрібнїци в життї чїстим золотом—своїм мозком, своїм єством. Це дає їм щодєннї страждання, а коли вони вєже внесили тиї стражданнями,—тоді...

Тодї почав появлятися в нашїй прїєсї список складок на хорого письменника... „Складки на хорого письменника“! Чому власнє так? Чому не „національний дар Івана Франка“? Чому?

Чистє золото давав нам. Чистє золото і дорожочнїї перли. „Swych myśli przędzę i swych uczuć kwiaty“. Буа нам камїнярем, що промощував дорогу до лїпшої будучности. Буа нам провідником, що шлях показував на стрїчу сонцю золотому. При няв у своє серцє всі нашї болї і кровїю серця писанї клав нам перед очї. Буа нам Тїрєєм, що пісєню своєю зогрївав нас до бою. Буа нам чародїєм, що словом своїм розєсправ кругом нас чари кохання. Буа нам огнемним стовпом, що значив шлях нашого поступу. Буа нам радїстю, буа нам гордошам, буа нам славою перед чужими. Чистє золото давав нам і дорожочнїї перли—за нужду і сирїтство.

І так тридцять п'ять лїт. Тридцять п'ять лїт—чуже? Найнижшїй державний слуга заслужив бї вєже собі спокїї і забезпеченнє на останнї днї свого життїя!

А Він? Дослужився складок на хорого письменника... За тридцятьп'ятилітню службу 30-мїліоновому українському народовї!

Сїновї Адама Міцкевича, сївоволосому дїдовї, галицький сєйм ухвалив досмертну пенсїю. Зв'язаний чоловіковї, тільки сїновї Адама Міцкевича.

Правда, в нас нема сєйму. Але є 30-мїліоновий народ, але є народнї інституцїї, але є люди, що їх чїсляє на десїтки і сотнї тисяч. А Він був слава народу підпора його літературно-наукових інституцїї, а ті люди, що їх чїсляє на десїтки і сотнї тисяч були його знакомї, прїятелї і товаришї, його ученикї і почитателї.

Як мати дїтину, так повинна б прїгорнути отчина свого найлїпшого сїна. Як дїтина батька, так його повиннї б окрїжити вигодами його духовї дїти, радїючись, що можуть хоч в частинцї вїддїяти йому за його чїстє золото і дорожочнїї перли.

А ми написали: Нїс mortuus est Іван Франко, hic natus est „хорогї письменник“—і складаємо „складки на хорого письменника“, складки-мїлостїно.

Мїлостїня—ї—Іван Франко! Ми роуєміємо, що цї слова не можуть стояти побїч себе. Але нас не стати було, щоб викреслити слово „мїлостїня“ і поставити замість нього щось, що було бї тїдне їмєні Івана Франка,—ми викреслили їмє-

Івана Франка і поставили замість нього „гордий письменник“.

Але ми повинні зрозуміти, що це негідне нас. Зрозуміти і як найшвидше викреслити „складки на горю письменника“, а поставити щось, що було гідне імені Івана Франка і гідне нас.

Чи поставимо? („Діло“).

М. Лозинський.

Листи з Праги.

(Од власної кореспондента).

На порозі воєнного стану.

Прага має воєнний вигляд. На вулицях скрізь роти салдатів, гародові на конях і піші... підбурені натовпи.

Новий цикл демонстрацій почався в неділю. На цей день була дозволена маніфестація чеського студентства, яке виступало з вимогою другого чеського університету в Берні Моравській.

Треба віддати чехам справедливість. Не вважаючи на великі гострі відносини в Празі, і, звісно, провокацію „кольорових“ буршаків, грандіозна маніфестація чеського студентства, в якій взяли участь більш як 4000 чоловік, до кінця пройшла без жодного скандалу, чи якогось провокаційного виступу, словом, була цілком гідна висоти тієї культурної вимоги, в ім'я якої вона впоряджена.

Зайве додавати, що німецькі буршаки зробили все залежне від них, щоб викликати знову розрив. Однак без успіху. Поліція вранці рано розігнала „Ruml“; чеське студентство, як завжди, вниче, ухилилося од всякої дрібниці, що могла б викликати бурю. (Звісно, в його рядях не було національних соціалістів, а те провокація була б неминуча).

Все-ж такі неділя минула благополучно. Одже-ж на другий день, вранці, буршаки цілком досягли свого. „Ruml“ був впоряджений і звільнено сутинки вишли. Опівдня головні Празькі вулиці були заставані військом і жандармами. Лавки всі зачинені. Жодний рух на головній вулиці зупинився. Зірда поліція одводила в часть демонстрантів. Вишило де-кілька сутинок, в результаті поранені і покалічені. Над-вечір пішла чутка, що призначено виголосити в Празі воєнний стан.

На другий день демонстрації розпочалися знову. Військо раз-у-раз на вулиці. Лавки зачинені—втрачені величезні. Президент торгово-промислової палати звернувся до градоначальника з вимогою вжити певних заходів для припинення вуличних демонстрацій, дякуючи яким мають збитки торгової і промислової підприємства. В Обласній Раді чеські депутати внесли резолюцію, з призивом до заспокоєння і з вимогою закриття студентських „Ruml“ єдиної причини вуличних бешкетів. Звісно, сучо-німецькі „патріоти“ счинили гвалт, категорично протестуючи проти такої резолюції, що нарушав давню-а-давен традицію німецького студентства.

Нарешті, до градоначальника звернулася делегация соц. дем. депутатів з протестом проти призначеного в Празі воєнного стану через бешкетні невеличкої купки „патріотичних“ студентів. Разом з цим вона послала телеграму з таким-же протестом міністру—президенту Беку.

Сьогоднішні події викликані пошануванням німецькими кольоровими корпораціями ново-обраного ректора. Дивно і незрозуміло одно, як „професори“ німецького університету і політехнікума можуть підтримувати і брати участь в дитячих вчинках буршаків. De facto, під їх натхненням і чиняться всі ці бешкети.

Дивлячись на сей дикий розгул шовіністичних інстинктів мимоволі згадуєш слова Гримальцера—*Von Humanität, Durch Nationalität, zur Bestialität* і якось невиразно, ніби в тумані, вбачається будуча доля „культурної“ людности. Прага. 30. X. 1908.

Відгуки парламентського життя.

Рада міністрів вносить в Думу такі додатки й поправки до закону 9 ноября 1906 р.: 1) господарі, які подальші на переселення й вже мають за собою зашиті участки в Сибіру, мають право передавати свої наділи кому-вгодно з своїх односельців, і той, кому передано наділ, має право закріпити його за собою у власність; 2) забороняється одному господареві набувати у власність якими-небудь способами в межах однієї громади більше десяти визначених наділів, а де нема показаних наділів,—у відповідних до цього розмірах.

Рада міністрів внесла в Думу законопроекти: про скасування посади агента міністерства закардонних справ у Одесі і чиновників міністерства закардонних справ у варшавських генерал-губернаторств та про асигновку на будування другої колії Омське-пост—Ачинськ, сибірської залізниці.

Соціалдемократи висловляють проти закону 9 ноября. Причина—штучна руїна общини викличе великий контингент безземельних та збільшить пауперизм.

Колубакін прислав до Хомякова листа, в якому прохає допомогти його виволокненню з тюрми. Хомяков обіцяв подати цього листа на розгляд ради найстарших.

Цими днями буде опубліковано платформу, на якій порозумілися кадети з поступовцями й мирнообновленцями.

З почину члена Держ. Ради Донського заснувалася нова група дільців з участю депутатів—козаків. Група постановила домагатися якомога скорішого заведення земства в Донщині.

Потвержується чутка про те, що в питанні про закон 9 ноября виступити у Думі П. А. Столінін. Він заявить, що Дума повинна ухвалити цей закон без змін.

Граф Бобринський висловив гадку, що Думу буде рослушено, як що вона одкине закон 9 ноября.

Вільні слухачки звернулися до депутатів з проханням якомога швидше порушити питання про їхнє становище.

У пояснительній записці до законопроекту про боротьбу з піцтвом Кокочев гостро критикує пропонувані засоби боротьби. Він каже, що ці засоби ще збільшать піцтв, і пропонує Думі шераз обміркувати це питання.

В Думу внесено законопроект про по-

ширення земського самопорядкування на Ставропольщині.

Група членів Думи вносить пропозицію, щоб при думській бібліотеці було засновано спеціальний славянський відділ.

На останній засіданні с.-д. фракції постановлено висловити в Думі свій погляд на законопроект про місцевий суд, який має незабаром обміркуватися. Погляд цей негативний, бо, на думку с.-д., гарантії незалежності суду в законопроекті немає, принцип виборности, введений у законопроект, надліл зводиться ні-нащо.

Де-котрі з сибірських депутатів хотять внести в Думу запитання, чому це на Амурській залізниці працюють китайці, не вважаючи на висловлене минулої сесії бажання Думи, щоб залізницю будували російські робітники. Бажання Думи, як гадають ті депутати, має зараз особливе значіння, бо по великих російських містах зараз все більше й більше зростає безробіття. Опріч того, російські робітники, сподіваючись знайти заробіток, мандрують на Амурську залізницю, де опиняються в дуже скрутному становищі.

Депутат Тевкелєв (Мусуява) заявляє, що вістка „Нов. Вр.“, ніби-то мусульманська група одділилась од кадетської партії, цілком безпідставна. Мусульманська фракція ні в другій, ні в третій Думі до кадетської партії офіційно не належала, а працювала цілком самостійно, отже й зараз і одділяється нема чого. Мусульманська фракція, дуже близька в своїх поглядах до кадетської партії, завжди голосувала й надалі голосуватиме з нею, і з цього боку ніяких змін не буде. Але од цього до офіційної належності до к.-д. партії все таки далеко.

До фінансової комісії вибрано: Олександрів, Біляєв 2, Глібова 2, Єврейнова, Євстафєва, Карякіна, Кисільова, Кучинського, Шемілінцева, Рубцова, Синаїдов, Мотовілова, Воейкова 2, Кирьянова, Білінова, свящ. Іполотова, Маркова 1-го, Ступіна, Монтейла, Шульгина 1, Віноградова, Кіляевіна, Лерхе, Сувчинського, Греського, бар. Черкасова, Мурзаєва, Чилікіна, Нісоловична, Маркова 2, Половцева, Цитовича й Булата.

ПО РОСІЇ.

Балканські справи. Чутка про те, що розмови між петербурзьким та віденським кабінетом урвалися, безпідставна. Кореспондент „Р. Сл.“ казано в міністерстві чужоземних справ, що розмови йдуть і тепер, хоч мало надії на успіх цих розмов. Дипломатичні сфери майже вже стали на тому, що конференція держав не потрібна. Росія не пристанена відокремлення Боснії й Герцеговини. В зв'язку з цим гомонять же й про те, що міністр чужоземних справ Ізвольський, хоч вищі урядові сфери російські і прихильні до його, не хоче зоставити на своїй посаді. І от бюрократи сперечаються тепер про те, хто голен бути заступником Ізвольського. Цікаво, що знов почали говорити про графа С. Вітте, як про кандидата на міністра чужоземних справ. На Вітте покладають надію, як на реформатора порядків цього міністерства. Підтримує його

кандидатуру ще й те, що граф Вітте—це persona grata в колах, близьких до Вільгельма.

Листові нартки. Департамент поліції, на основі заяви обер-прокурора синодського, загадав губернаторам та градоначальникам заборонити торгувати листовними картками з святими християнськими малюнками.

14 адмиралів. „Рфч“ запевняє, що незабаром буде увільнено в одставку 14 морських адмиралів. Давно вже, як казано співробітнички газети якимсь бюрократором, чорське відомство мало думку зробити це, та ніяк не вважувалося. Повсякчасні нарікання на порядки морського міністерства, а особливо нарікання народних представників надали кому слід зважливості. Найприкріше було чути відомству те, що в його більше адмиралів ніж кораблів. І от тепер буде увільнено, між иншим, адмірала Віреніуса, на якого звертають усе лихо за непуляще збудування воєнних кораблів. З тих адмиралів, що „вславилися“ війною з японцями, увільняться в одставку Абазу та Старка.

У тюрмі. 20 октября в тюрмі, у Царицині, сталася кривава подія. Коли робленю провірку арештантів, то засуджений на смерть арештант Родін з ножем у руці наскочив на доглядчів. Тоді вони застрілили Родіна в місці.

Баріади в тюрмі. Верхній поверх тюрми в Романові—Борисоглібську (ярославської губ.) аж 12 годин був у руках одного арештанта, в який мав при собі тільки й зброї, що револьвер з патронами. Сталося це так. Годин у 6 увечері на верхньому тюремному поверсі, в коридорі був тільки один доглядчак Уханов. Арештант Ключков, який сидів сам у камері ч. 10, попросив, щоб доглядчак дозволив йому вийти з камери „парашу“- Опинившись на коридорі, Ключков з ножем, хто його зна де добути, наскочив на доглядчака, тричі поранив його в голову, одняв револьвера і стрельну у його. Тікаючи від арештанта, доглядчак, зашошений кров'ю, побіг униз по сходах. На полич йому вискочив був другий тюремний доглядчак Тихомиров, та вглядівшись зашошеного Уханова, сховався. Зоставившись на коридорі сам, арештант замкнув вихідні двері, поробив біля них баріади зо столів, канатів то що і заявив доглядчакам, що не впадеться їм. Тоді покликано було в тюрму козаків, стражників та салдатів, які й оточили тюрму. Та йти нагору в коридор ніхто не вважувалося. Арештант стояв на своєму. Час минав. Настав ранок. Треба було щось робити. Начальник тюрми подставив салдатів на нижній частині сходов і командував стріляти. Гримнув випал. Але коли начальник загадав салдатам: „за мною вгору“, вони не зрушили з місця. Тоді начальник вислав салдатів з тюрми і зоставив тільки зо стражниками та казаками. Незабаром салдати знов приведено в тюрму військовим начальником. Аж тоді Ключков заявив, що він скорюється і виниює револьвера. Вивисловив, що порядкуючи на верхньому поверсі цілу ніч, арештант одбив замка од жіночої камери та й знасилував там двох арештанток. На допиті він заявив, що призивіє його зовсім не Ключков, а Тимофєєв і що він, засуджений московською судовою палатою на каторгу

(8 років), утік минулого літа з тверської тюрми. (Гол. М.).

Батько й дочка. 17 октября в Ярославі, в окружному суді, судили селянина Валькова за те, що він хотів знасилувати свою рідну дочку, восьмилітку Ганну. В суд подала на чоловіка його жінка. Вальков, як пишуть „В. В.“, здорова людина, років 40—45. Його засуджено на 6 років у каторгу.

Каторжні втікачі. У Царицині з'явилася ватага каторжників утікачів, яка нарабала людям чимало лиха. Першим натерпівся від каторжних поліцейський чиновник—Чернишов. Вночі 11 октября він разом з поліцією робив уночі обход. На березі ріки обход заримитив якихось двох непевних людців. Патруль пішов до них, а вони почали стріляти з револьверів. Окологочний Чернишов упав на смерть підстрелений у висок. Окологочний упав, а поліція почала з ним поратися. Злочинці скористувалися з цього і зникли в темряві. Чернишова одвезено в лікарню, де він і помер другого дня. Другої ночі патруль знов подався в обход і вже в іншому місці города знов натрапив на непевних людей. Невідомі стали стріляти з рушниць. Патруль і собі стріляв. Знов злочинці повтікали. Думають, що то шматки ватаги каторжника Іванкова, втікача, який нагнав страху на всю людність Царицині своїми душоубствами та грабунками, аж поки не застрілили його козакі вімою 1907 року. У ватазі самі за себе завзяті душоуби, каторжні втікачі. Після того, як атама П вбито, вона трохи була завмерла, а оце знову взялася за своє. (Гол. М.).

Лютий самосуд. „Сиб. Ж.“ оповідає про лютий на вдювожику самосуд. 10 сентября в Петропавлівську (Сібір), ранком троє парубчаків увійшли до татарської крамниці, де був сам тільки прикащик. Наяканий револьверами прикащик устиг вискочити на вулицю, позамікав усі двері від крамниці і наробив гвалту. Забрали з каси 700 карб., грабнички вискочили на вулицю вікном, спинили візника, що саме в ту пору їхав повз крамничку, скинули його з джок, а самі погнали коней і поділися на втьоки. Утікаючи грабители вбили кількох чоловіків татарів. Ярма полувала їх на полі. Одного злочинця було ввіймано і затоптано ногами, а двох останніх, розтоптано кінями. Загреблені гроші в них одняли.

Спадщина поета М. Михайлова. 1861 року заславо було на каторгу відомого російського поета, автора відозви „Къ молодому поколєнью“, про яку колись було стільки розмов, М. І. Михайлова. 1865 року поет помер у Сибіру, в Кадінській шахті, де відбував каторгу. Од небижника зоставив: 1) оригінальні вірші, 2) чимало перекладів з Гейне, 3) чимало нарисів, під спільним заголовком—„Въ провинції“, 4) твір його—„Женщины, ихъ воспитаніе, значеніе въ семьі и обществѣ“, та багато інших оригінальних і перекладних творів, що друкувались в ріжних часописах в 50 та 60 років. Цими днями рідна небога М. Михайлова, Демидова, ввласла до петербурзького окружного суду, щоб за нею затвержено було права на літературну спадщину поета. (Рфч.).

Історія одного селянина.

Буржман Шатріан.

Частина друга.

Рятуйте отцяну.

Далі*).

Квартира у нас така: дві маленькі кімнати, їдальня і кухня завдовжки за три ступні. Їдальня і спальня мого батька входять вікнами на вулицю, а кухня і моя кімната—у двір, але я боюся навіть виглянути туди вікном, бо мені завжди здається, що я впаду туди стримголом; так скрізь виглядають вікна і той двір видається такий глибокий, як криниця. А знаєте, скільки ми платимо за це? Шістьдесят франків у місяць! У десять раз дорожче, ніж ми могли б найняти наш дім у Бараках. Я знаю, що тітка Катерина і Ніколь сплєснуть руками і скрикнуть: „чи це ж можливо?“ Але це правда. Коли б мій батько не був депутатом, ми могли б взяти маленьку квартиру на горіші за франків двадцять або тридцять; але у депутата третью стану було багато народу і у його повинна бути порядна квартира; не може було б скупилися на гроші, які народ полав на своє заступництво. Це ж не посада яка-небудь, а великий обов'язок, який виборці покладали на людину і зиску собі з того робити не годяться.

Оце ж маєте для початку 60 франків. Побачите, що буде далі.

Вранці я встаю у шість годин, щоб приладити сніданок, бо батько у пів на дев'яту годину мусить йти у Національне Зібрання. Я олягаюся, беру кошика і біжу на базар „Невинних“, що на кінці нашої вулиці. Колись давно тут був цвинтар, навкруги стоять старенькі хатки, що вже зовсім зацвіли, а посередині стоїть дуже гарний високий фонтан з стародавніми кам'яними плитами і решіткою. Між восьмою та дев'ятою годинами, коли приходять господині, на базарі здійснюється такий гармідер, що один одного не чує; селяне тоді кінчають розпродавати свій крам; перекупки приходять до своїх яток і селяне мусять забратися з базару; вони стараються хоч за пів ціни збути те, що лишиться не продане; всі товчуться, штовхався і кричать гірше, ніж на ярмарку у Саверні. Я завжди купую у старенької перекуп-

ки, що сидить у гаптованому очіпку, з сивенькою борідкою; вона добра жінка, називає мене: „маленька патріотка“ і завжди лишає для мене голову капусту, скільки моркочок та ріпу. Ти розумієш, Мішель, що іноді мені треба де-чого иншого: риби або птиці, масла, яєць; потім я їду до м'ясної ятки. Ой! Як тут все дорого! Треба добре вважати, щоб не переплатити. Наприклад: шартрське масло коштує шіснадцять су, а те, що з Лонжимо—двадцять п'ять су, гурнайське—тридцять чотири су, а ізінійське—тридцять два, а на вигляд усі вони однакові. Але хто взяв би одно замість другого, той дуже помилився б. Але я з перших днів довідалася про все добре і тепер можу вам розказати всі ціни: на сир, що продается тут не на вагу, а десятками, на яєця теж буває ріжна ціна, відповідно до того, звідкіля їх везуть: з Мортаня чи з Пікардії; на сало, смалець, мило,—одно слово на все своя ціна. М'ясо цього року дуже дешево: яловичина по 15 су, баранина по 16 су, свинина по 15 су.

Тітці Катерині все це напевне дуже цікаво; ціни; тут куди більші, ніж у Бараках. Щоб ви могли уявити собі, як дорого тут коштує прожиток, скажу вам, що дрова і вугля тут продаються на вагу, на фунти. Торгують цим тут оверці; це дуже трудящий народ і вони торгують усім, навіть водою: вони носять її на п'ятий і на шостий поверх і беруть за дїжку по два лїарди.

Щоб розплачувати грубки і печі, тут продають невеличкими в'язочками хмиз. Двісті вісім таких в'язочок коштує двадцять дев'ять франків. Але двісті вісім в'язочок хмизу зайняли б усю нашу кухню; отже доводиться мені купувати їх на-роздріб і платити по два су за в'язочку. Та ще бувають в'язочки всяких сортів і коли не дивитися добре, то оверці, дарма, що їх називають найчеснішими людьми, підсунуть вам один сорт замість другого.

Та це ще не все. Не кажучи вже про молоко, яке тут завжди сметанкою та про ошечку, яку тут називають консоме,—опріч кухні треба подумати ще про свічки, про сахар, сіль, перець; після базару та м'ясної ятки треба ще порухатися з бакалійником, з пракою, з шевцем, кравцем—і так без кінця краю. Купуєш, купуєш і кінця не видно. Три чверті депу-

татської платні, яку нам дають, їде на все це, а що лишається, те батько витрачає на газети, книги та на підписку за-для бідних патріотів.

А діло їде вперед, і це найважніша річ. Хоч де-яких депутатів підкупили двір, а все ж таки народ одержить свої права, і можна сказати, що він завоював їх. Та як-би справжні заступники народні, чесні депутати Національного Зібрання не борились завзято з тими підкупленими зрадниками, то вони давно б уже накиннули нам аркан на шию. І нам довелось би працювати, бідувати і платити так само, як перед скликанням генеральних штатів. На щастя проти них поставились клуби; найперший з них є Бретонський клуб, що засідає недалеко від нас у Якобинському монастирі. Батько ходить туди що-вечора. Там, у старій бібліотеці, що лишилась порожня після того, як виїхали якобинці,—збираються найкращі патріоти. Цей клуб та ще клуб Кордел'єри у палаці торгівлі по той бік Сени—найкращі у Парижі.

З початку туди ходили тільки депутати; але вже скільки місяців туди почали ходити патріоти, опріч членів Національного Зібрання і тепер що далі, то більше і більше говорять про той клуб. Дантон, Лєжандр, Фрерон, Петіон, Брісо, Каміль Демулен почували себе там, як у себе дома. Коли іноді дворяне починають дуже величаться і дозволяють собі у Національній Зібранні кричати один одному на всю залу: „Гей пане віконте (графу), такий-то, ходіть додому! Хіба вам ще не докучило слухати ті дурниці?“ або-ж: „Та замовчіть же ви горла!“ Треба таки шаблями розігнати цю ватагу!“ Вони звикли раз-у-раз робити такі штуки. Тоді на другий день якобинці та кордел'єри збираються; скрізь дзвонять у всі дзвони і до Національного Зібрання звідусіль збирається народ—всі патріоти: чоловіки, жінки, перекупки,—з казанами, з чугунами, з мідяками,—з усім, що може брентити та дзвонити. Вони здійснюють страшний гармідер і кричать: „На дихтарні аристократів! На стовпи їх! Тоді справа піде добре. Ти, звичайно, лякаються і ховаються. Ото реготали б дьялко Жан і Летом'є, як би бачили такий шарварок!.. Це зветься тут маніфестація. Аристократи кажуть, що це бунт. Ляфайет сідає на свого білого коня, збирає національну гвардію, говорить промови, вкупі з миським

головою Бал'ї метушаться, трівожаться. А на другий день всі сміються і кажуть: „Злякались аристократи! Тепер вони тижнів зо два будуть сидіти тихо, а потім знов почнуть своє,—і ми почнемо своє“.

Ляфайет завжди там; він раз-у-раз готовий підійтати тривогу, вітати короля і королеву та говорити промови до народу. Іноді він пробує навіть спинити патріотів і коли-б не жінки, що стоять за революцію і не дозволяють своїм чоловікам слухати його, він може й наков'би якого лиха.

Я вам розкажу це, добрий Мішель, бо в Бараках трудно розібратися ті справи. У нас знають тільки міліцію та податки; але як-би парижане не завдавали страху всім тим графам, маркізам та єпископам, то революцію давно б уже пригнобили і дворяне знов забрали б нас у свої лабети. Друг народа Марат краше за всіх умеє розскривати їх умови; він виводить на чисту воду всіх: короля, королеву, князів, духовенство, дворян, старі парламенти, миські управи, суд, акція, штаб наємної гвардії та Мор'є, її генерала, як він його називає; прокурорів, скарбничків, банкірів—грабничників і здирців народних і т. и.

Іноді він заганається навіть дуже далеко і батько мій каже, що це вже за-багато, бо і серед наших ворогів трапляються чесні люде: де-яких же з-малку погано виховали і забрили їм у голову, що вони якоюсь иншою порою, не такі як усі люде. Він каже, що і серед нас є чимало славолюбних люде і не ширих патріотів, які мряють вийти у великі пани, одріктися свого роду, поначілювати на себе медаль та хрестів від голови аж до п'ят, здобути собі пенсії, не заслуживши їх, і поводитися з нижчими людьми, як з лакеями і навіть готові продатися за гроші, як-би тільки знайшовся охочий купити їх.

Він каже, що не треба підлещуватися до народу і впеvнати, що він такий добрий і гарний,—це неправда; і серед народу, і серед буржуа є багато шахраїв і поганих люде і коли народ перемоте, то з'являється з нього всякі вискочки нічкємі і будуть величаться та дерти носа ще гірше за дворян; і це ще гірше, бо вони будуть темні, неотесані, скупі і всі будуть впа'ятати, що вони одрікліся своїх рідних, вальраши на чужі місця і тепер пишуться, щоб примусити люде забути, що їх мати дола коров, а батько возни гніл!

Ой, дай Боже, щоб нам не довелось бачити такої отиди, лютий Мішель, бо сором нам буде за люде!

На мого батька часто находить страшний гнів, приклади всяких Морі дуже його обурюють. Але як він заспокоїться, то каже: — Все це пусте діло, а найважніша річ—настановити добрі закони, щоб не було змоги поганим людам, з якого-б роду не вишили—чи з народу, чи з буржуазії, чи з дворян,—знов забрати силу над чесними людьми, душити і гнобити їх та жити їх працею. Найважніша річ—зберегти таких люде, як Дантон, Робесп'єр, Грегюар, Демулен та інші: вони можуть вияснити і довести народові, що наш рятуюнок тільки в єднанні.

Ці люде вирятують Францію: вони скинуть усіх тих продажних депутатів перших виборів; через скільки місяців народ тільки про них буде говорити й думати. Інші пускаються на лайку і брехню, щоб зничити тих ширих обронців народної справи, але правда звяжде перемоте і коли народ буде страждати, він зрозуміє свої помилки і покаже своїм ворогам, де їх місце.

Ти розумієш, Мішель, що ввесь час, поки ми жили з священиком, пан-отцем Жаком, патріоти з Якобинського клубу ніколи не приходили до нас; батько й не наважувався запрошувати їх, бо по багатьох питаннях вони не могли б погодитися і може не раз дійшло б до сварки. Але з тої пори, як ми оселилися окремо, вони почали іноді заходити до нас, щоб умовитися з батьком про де-які справи. Ти не повіриш, які це прості і гарні люде; у той час коли всякі пройдисвіти пнуться угору і пускають людам тумана в очі, ці люде завжди ставляться просто і з ними всі люде з першого разу почувать себе добре.

На святкуванні федерації у середу 14 липня Дантон, що йшов у рядях національної гвардії зо своїм відділом, зробив мені дуже добре місце коло самого вітвара отчизни; він сам прийшов по мене, провів мене до своєї молодої жінки і сказав: „Посидіть тут, поблагодійте, вам буде дуже добре в-купі“. Вона дуже гарна жінка. Ми розбалакались наче давні приятельки; вона була дуже весела, дарма що дощ лив як з лоток. Коли Дантон прийшов, щоб взяти її і посадити в екіпаж, вона подала

* Див. „Рад“ № 240.

У ПОЛЬЩІ.

Забастовка. У Лозі, на фабриці Шейблена, 123 хлопчики, що роблять у ткацькому одділі фабрики, діставши негативну відповідь хазяїв фабрики на своє прохання про більшу плату, нарobili галасу, свисту і покинули роботу; з наказу воєнного губернатора Казнакова недолітків забастовщиків було арештовано. Того ж самого дня на фабриці зійшлися дорослі робітники та й стали кликати до себе управителя фабрики. Вони заявили, що знижена плата дає їм мізерні заробітки і через те, вони кидають роботу. Цю заяву зробило 5.000 робітників. Управитель до їх не вийшов. Від імені адміністрації фабрики робітникам сказано, що демонстрацією вони не відють нічого. Пораявши, робітники знов стали на роботу. (Р. Сл.)

Маленький фельетон.

Настрій.

Глянув я на його—сонечко ясне, тай годі. Сяє мій Семен, сміється, радіє, красується—виголений, вибілений, завитий... — „Женишся, Семене“? — „Женишся, мій друже, женишся! бачиш—ботки,—14 карбованців як одна копейка. Зверни увагу на підметки“... Я глянув: дивні, невірні підметки, гнутьсь вони, як лози глуцькі вітряного дня.

Семен торкнув їх долонею і вони ще ясніше засяяли, відбиваючи в собі все обличчя щасливого володаря. Я заздрів: у мене з одного полуботка виглядали пучки, а з другого чобота стирчала жовта солома. „Боже! думав я... Як ти не рівно обділюш шастям людину. У того ботки на 14 карбованців, а в другого солома вилазить з чобіт“... В той мент я почував себе страшенним соціалістом і ладен був на кару. Семена я зненавидів, зненавидів нагло, несподівано. — „Щастя!“—сказав я йому—„бути щасливим, коли навколо стогнуть люде, льються слюзи, женитись тоді, коли так потрібні вільні руки для суспільної праці,—це треба бути не людиною, а якимсь бидлом, що вдовольняється хлівом та жукою“... — „Я, сказав Семен, трошки тебе не розумію“... У тебе сьогодні взагалі якийсь особливий настрій... ти якийсь знервований сьогодні... З тобою може трапилось яке нещастя“? — „Що ж? за цю ніч я іншим зрівнявся, чи що“? Я обурився і ударив об стіл кулаком: — „Що ніч я тільки зрозумів все і що ніч тільки я став людиною у вищій розумінні“... Семен замислився, а трохи згодом почав дивитись в дзеркало. — „Любеешся на вроду?!—запитав я,—поважне, дуже поважне діло в наш час для інтеллігента“... — „Чуєш!—схрикнув, підхопившись Семен, коли ти ще одно образливе слово скажеш,

то я прошу тебе вийти з моєї кімнати, або... сказати чого тобі треба“! — „Тут, у тебе мені нічого не треба, бо тут нічого й немає, крім ботиків, пахоців і т. п. В сих обставинах, в сих пахоцах можна задихнутись своєю людиною“... — „Дивуюсь тільки, здвигнув плечима Семен, як ти не задихнувся в сих обставинах раніше, буваючи у мене по тричі на день“... Я нічого не сказав і вийшов. Опісля я одержав картку від Семена: — „Коли у тебе минув твій настрій, то приходи до мене о шостій годині і будь моїм старшим боярином. Твій друг Семен“... Я глянув на свої чоботи і відповів: — „Знаюто у мене пихи, щоб я став рядом з тими, які мають по 14 карбованців ботки, не вважаючи на 140 мільйонів роззутих“... Коли твоя ласка, не називай мене більше другом. Колись твій Андрій“... Я не пішов на вінчання, а пішов у пивну. Випив я занадто. З кожною шклянкою пива я мнякшав, як мнякшає полова, коли льють на неї потоку. Незабаром я зовсім розмяк і заспівав пісеньку: „Ой ходила дівчина бережком, Заганяла селезня батіжком“... Заспівав і заплакав. Чого мені так жалко стало,— не знаю...

Чи бідної дівчини, яка повинна була ганятись за селезнем в той час, коли її може хотілось гуляти на вулиці, чи селезня, якого, може проти власної його волі, заганяли в хлів для нудьги і самоти... чи образеного мною Семена... Шкода і боляче мені стало на серці. Я витяг гаманця, віддав гроші і, утираючи слюзи, вийшов на вулицю. Я поклав їти до Семена, не вважаючи ні на що. Я був певен, що Семен кине свою жінку, кине гостей, зачнеється до мною в окремій кімнаті і буде до самого ранку вислухувати мої скарги. Прийшов і сміло розсичив двері. Весело шумлять. Кричать. Сміються. Я поцілував з Семеном, з його жінкою і почав зо всіма знайомими й незнайомими цілуватись. Де-які пані і панночки поставили в оборонній позі, а де-які з голосним сміхом почали тікати в другу кімнату. Мене це образило і я сів на креслі, в кутку, поодаль від усіх. Підійшов до мене Семен і почав щось говорити, лагідним тоном. Через пів години я сидів уже за столом, у гурті з іншими, і в пив і тихомирно говорив до Семена: — „Ну, добре... ти купив собі за 14 карбованців ботки,—тут нічого немає negotio, а от чому ти на сьогодні не дав мені своїх старих полуботків“? Ти ж бачив, що мої і не до пари і подерті“... О. О.—сь.

ПО УКРАЇНІ.

У Київі. В українському клубі. Артистична комісія київського українського

кож хвалило його вище всякої міри, а королу домагався, щоб національна гвардія висловила йому подяку. Читаючи твого листа, батько дуже радіє: „Ось де правда!“—казав він. Мішель гарний хлопець,—він зовсім ясно розказав нам усе, що бачив; це вже не комедія, як той „Езон на ярмарку“; це говорить здоровий розум. Мішель з дня на день стає розумнішим; він читає Дідро і це йому іде на користь. Я дуже радий!“

Подамай, яка я була рада, почувши таке! Потім він склав листа, сховав його у кишеню і сказав: — „Депутат Рен'о з Люневіля говорив учора в клубі і жалівся, що досі не подякували Мерстський національній гвардії за її вірну службу і що хотили попередити роспитати, ніж дякувати. Отже я їм прочитаю цього листа; побачимо, що скаже Рен'о.“

Я не раз ходила в клуб, тільки мені не було там весело; але як батько сказав, що буде читати там твого листа патріотам, то я зараз попросила його взяти мене з собою. — „Добре“—сказав він, тільки одягайся швидше, бо не треба опізнатись. Ми тільки що повечеряли; я швиденько помила посуд, одягнула свою гарненьку сукню ситцюву з квіточками і чепець. А батько все приспішав: „ходім, Маргарито, ходім!“ Я вийшла, взяла його під руку і як-раз у пів на восьму ми вийшли. Бретонський клуб близьенько від нас, хвилини зо дві їти, не більше. Ворота старого монастиря з трьохбарвним прапором над ними і з двома тополями у дворі стоять на вулиці Сент-Гоноре. Помешкання клуба по правій руці, як увійти у двір; двері його завжди відчинені, коли не йде дощ; а хто спізниться, той стоїть і слухає на дворі під гуркіт колес з улиці.

Коли ми прийшли, вже мало не всі лавки було зайнято. Голова клубу Робесп'єр, бліда і худя молода людина, у блакитному фракці з великими вилогами, у білому жилеті, подзвонив на знак, що засідання починається. Я зараз пішла на хори, де сидять жінки і побачила звідтіля, звернувши, що Прієр і Дантон, які ввійшли зараз за нами, привітались за руку з батьком і посідали. Старий секретарь Лаефонтен почав читати протокол вчорашнього засідання; як тільки він скінчив, мій батько встав з лавки і сказав:

желе перемілилась; батько мій нудився у театрі, жалкував, що гаїть багато часу, раз-у-раз позіхав у долонею і нарешті сказав якось мені: — Бачиш, Маргарито, як його Величество король знайомиться з селянами; ось тут тільки він бачить їх! Вони тут одурачені, гладкі, ситі і в добрій одежі; а солдати тут більше люблять славу короля, ніж свої рідні хати. І він, мабуть, дуже дивується, коли чує про голод; парижане теж, мабуть, обурюються, коли чууть, що ми ремствуем, бо їм здається, що ми маємо всього достатку: наші клуні повні жита, вієва, ячменю, у комахорх у нас повно молока та сиру, а у ляхах доброго вина. Що вчора ми танцюємо на зеленій травинці над річкою з пастушками; коли-небудь який-небудь молодий пан або князь викрадає одну з наших дівчат і нарешті жениться з нею. Я і не уявляв собі ніколи, що ми такі щасливі! І коли міркувати по селянах, то, мабуть, так само правдиво виставляються і ті королі, двоєрне та вельможі; все, що вони там говорять,—така сама правда, як і та пісенька, що її співає пастушка-гусятиниця: вона сподівається зробитись королевою і побачиш, що в кінці комедії воно так і буде. Солдати в „Облозі Кале“ весело балакають, стоячи по коліна в болоті; вони так само скидаються на справжніх солдатів, як і всі інші актори. Або те зібрання богів на Парнасі, що сидять у коронах з золотого лаперу і плетуть усякі дурниці. На мою думку це все однаково нічого не варто; ці люде про все міркують так само, як про селян; так само вони не знають королів і бога Аполлона, як і нас. Дуже приємно дивитись на такі комедії і брати собі з того науку. Я зрозуміла, що батько каже правду, і з тої пори більше маю охоти сидіти у себе в кімнаті, латати свою білизну та панчохи, ніж дивитись на всі ті комедії, в яких нема доброго розуму. Одначе я бачу, любий Мішель, що мій папер вже скоро скінчиться, а я хотіла б ще розказати одну річ, яка буде люба і турбі і всім патріотам у Бараках. Коли прийшов до нас твій останній лист, у нас було багато розмов про події в Нансі і ми не знали, як ставитись до того, що Ляфайет так дуже вихваляє свого родича генерала Буле. Національне Зібрання та-

без світла й без опотлення. Адміністрація по станціях на всі домагання ходоків взяти їх далі та дати світло й опотити вагони не звертала зовсім уваги. Холоди лякаються весеннього руху із семами, як що не переміняється порядки. Як кажуть самі ходоки, їх везуть „як свиней, а то й куже ще“. Про затримку у Вороніжу земський агент повідомив управляючого залізницею, який і подав телеграму на всі станції, щоб на далі не затримувались поїзди з ходоками. (П. Г.)

До справи „відомого“ Лаговського. Студенти Пісчанський та Паночні в гор. Лубнах, яких ото було арештовано і що просиділи по чотирі місяці в тюрмі по обвинуваченню в змові проти слідчого Манжевського, позивають відомого „дйача“ Лаговського за те, що нібито він підкидав їм компромітуючі документи, наслідком чого і був їхній арешт. (К. В.)

З Херсонщини. „Общество любителей природы“—отаке т-во нещодавно заснувалося в г. Миколаїві. Свої функції розпочинає воно з 24 сього октября. (Од власн. кор.)

З Кубані. В краєвій тюрмі. У дворі катеринодарської краєвої тюрми зараз саме копають артезіанський колодязь; роботи коло його розпочато ще на початку септєбря місяця. Уже просверлено колодязя на 35 саж. заглубишки, то-то якраз половину. Роботи йдуть під доглядом техніка д. Міцт. (Н. З.)

З Буковини. Нова українська гімназія. Як повідомляє „Руслан“, у г. Вижищі з перших от чисел ноября сього року буде одкрито нову українську гімназію. Посол Василько пише, що відповідні акти уже передано на санкцію цареві.

З Угорської Русі. Перша школа. Як доносить будапештська „Неділья“, в с. Терновому, мармарошського комітату, одкрито школу для дорослих неграмотних. Заслуга в цій справі місцевого священика о. Олексія Горзова та вчителя І. Мигалки. Як відомо, це перша така школа на Угорській Русі.

Економічне життя України.

Урожай напуги на Харківщині сього року невизначай. До г. Харькова базарними днями ввозиться сила-силенна ті капусти і, не вважаючи на доволі пізно вже осінь, ціна на неї не висока: сотня головок по 1 карбоваццю.

Вивіз гірничих грузів з західної частини Дніпеського басейну за септєбрий місяць досяг 96.300.000 пудів, у тім числі: мінерального палива—66.800.000 пуд., руди—17.900.000 пуд., флюсів—4.100.000 пуд. та соли—3.700.000 пудів.

Горе-безробіття. Страшне безробіття, що саме паує тепер у порту в г. Новоросійську (Чорноморія), певно вже свідко почасті перешивається. Наприкінці сього октября або ж на початку ноября спливає свою діяльність Ростов та й зв'язав з ним порти і тоді підживиться новоросійський порт. Але тоді тільки помине гострий момент безробіття, а не вдоволяється всі місцеві безробітні гужички, бо, коли й позакриваються оті порти й хліб

встає проти ворогів і що облуда не може їх торкнутись. І знай, Мішело, що хоч Національне Зібрання, яке обдурили підкуплені депутати, ухвалило то подяку, хоч як крутив і старався Буле та Ляфайет і роялістські газети, двацять всім баталіонів мійської гвардії одмовились висловити подяку генералу Буле, хоч король дуже того домагався; Валь де-Грасський баталіон сказав, що: „Генерал Буле не герой і не патріот, а людина, яка бажає крови і насильства і як би вчинки було добре і по правді розкрито, то за свою перемогу він заслужив би не подяки, а кару“!

Ви певне раді будете почути цю добру звістку. Ми не одні боремся за правду та свободу; чесні Парижане стоять з нами і можна сказати, що всі чесні люде об'єднались. Та ось вже мій папер кінчається, а я хотіла б ще багато розказати вам: про смерть такої гарної людини, як Люстальо, про те, як шанували його одвагу і чесність. Вас це, мабуть, дуже зворушило б. Але більше нема місця і треба вже кінчатися! Тепер уже незабаром, мабуть через рік ми поговорим про все це, сидючи коло грубки у дядька Жана. Тоді вже конституція буде вироблена і права людини заповнені. Ох, які ми будем щасливі! А поки що треба потерпіти. Тимчасом, Мішело, гляди добре нашого садочку. Як тільки згадаю його, то здається мені, що чую у той гарний дух фруктових дерев у моїй кімнатці на горі в-осени. Я неначе бачу ті гарні грушки і ренети у нас на помості. Яка ж чудова наша країна, Боже мій. Одна мені втіха, що ти ходиш туди щовечора і водиш з собою маленького Ет'єна. Мабуть він коштує тобі йх... я дуже рада.

А тепер кінчаю. Прощайте всі... Обіймаю вас. Скажіть нашим добрим приятелям, які хотіли покласти нам гостиницу у кошик, що ми вважаємо, ніби одержали їх справді і тисячу, тисячу разів дякуєм їм. Прощайте, дядько Жане, тітко Катеріно, Ніколь, прощай Мішель! Маргарита Шовель. Париж, 24 вересня року 1790.

Перекладали М. та З. Ловички.

*) Родисти—прихильники короля і старих порядків.

увесь підвозитиметься до Новоросійська, разом поуєе й сила гужичків авідти.

Професійний рух. Професійному товариству прикажників, бухгалтерів та контролерів у г. Новоросійську (Чорноморія) п. губернатор дозволив одкрити бібліотеку, але виключно для членів т-ва. Бібліотека може мати всі книжки, що допущено до продажу. Тепер де-хто з новоросіян жертвує цій новій бібліотеці свої власні книги.

Кооперативний рух. Селяне сл. Боромлі, ахтирського пов. (на Харківщині) зараз саме клопочуться, щоб і в себе організувати потребителське товариство. Уже виробляється статут цього т-ва і певно незабаром пошляться на затвердження. В сл. Боромлі єсть уже дуже гарне сільсько-господарське т-во.

До статистики переселенського руху.

Як показує відомості мирових посередників, з Київщини за місяць—од 16 септєбря до 16 октября переселенський рух визначився так: в київському повіті видано 2 тарифних свідоцтв; з таршанського пов. переселилось в приморську область—6 семей, всього 42 душі; з сквирського пов.—вийхала в приморську обл. 1 сем'я, 4 душі; з радомисльського пов.—в томську губ.—1 сем'я, 2 душі, і в іркутську губ.—2 сем'ї, 10 душ; з васильківського пов.—в тургайську обл.—1 сем'я, 6 душ, і в єнисейську губ.—1 сем'я, 4 душі; з канівського пов.—в єнисейську губ.—2 сем'ї, 16 душ, в томську губ.—12 семей, 66 душ, в тургайську обл.—1 сем'я, 8 душ, і в амурської обл.—1 сем'я, 5 душ; з бердичівського пов.—в єнисейську губ. 1 сем'я, 8 душ, і приморську обл. 1 сем'я, 5 душ; в уманській пов.—видано 3 холоських і 24 тарифних свідоцтв до ст. Манчжурія; з черкаського пов. виселилось в іркутську губ. 1 сем'я, 8 душ, в семипалатинську г.—1 сем'я, 8 душ, в томську губ.—4 сем'ї, 15 душ, в тургайську обл.—13 душ, в уральську—7 душ і приморську—8 душ, а також видано переселенських „догостов'єрей“—на 8 душ, в чигиринському пов.—видано 136 прохідних і тарифних свідоцтв до різних станцій Сібіру, всього на 205 душ.

З життя „Просвіт“.

В українському т-ві „Просвіта“ в Одесі минулої середи, 22 октября, відбувся реферат українською мовою Павла Клепацького на тему: „З історії України-Руси в до-монгольський період“. Вхід на цей реферат був безплатний. Т-во „Просвіта“ в Катеринославі 22 октября у власному помешканні впорядило дві лекції: 1) „Русь до татарського погрому“ (прочитав В. А. Віднов) і 2) „Холмищина та Підляшя“ (прочитав І. А. Рудинчюк). З галицької „Просвіти“. На останніх засіданнях головного відділу (ради) товариства було розглянуто звіт про діяльність ювілейного комітета і запропоновану ним програму просвітнянського конгресу. В справі ювілею постановлено організувати дві секції: просвітню і економічну. Економічна комісія висловила бажання,

щоб на конгресі до одділу економічного було запроваджено такі галузі господарства: ткацтво, кошикарство, ліси в господарстві, рибне господарство, культура тютюну, меліорація й канали сільства. Цю пропозицію головний виділу ухвалив.

На конгресі рішено закликати за гостей та учасників українців з російської України. Окрім того постановлено поклопотатися, щоб на конгресі були стенографи, аби потім можна було видати праці цього конгресу.

Українське наукове товариство.

В суботу, 25-го, о 7-й годині вечора, в помещанні бюро т-ва (Володим. 28), відбується засідання історичної секції, на якому прочитають доклади: М. С. Грушевський „Корпус русско-литовських літописей“ і О. С. Грушевський „З життя української старшини 18 в.“.

У неділю, 26-го, о 12-й годині дня, в помещанні школи Лисенка відбується 12-те наукове загальне засідання, де прочитають свої доклади М. Ф. Біляшівський — „Порівняння з поля шукти“ і А. В. Корчак-Чепурковський — „Мальтузіанство і неомальтузіанство з погляду соціальної гігієни“.

Вхід на засідання загальне по рекомендаціях членів т-ва, а на засідання секції по рекомендаціях членів секції.

За кордоном. АНГЛІЯ.

Допомога безробітним. На одному з останніх своїх засідань парламент розглянув урядову програму допомоги безробітним. Головні пункти цієї програми такі: довілі дотримання, більше півтора мільйона хатів ст., органам місцевого самоуправління нагородської роботи; побирання вдвоє державної освіти на користь безробітних, щоб з цих грошей повертати громадам лишні гроші за роботу невалідів безробітних, і нарешті, заходи окремих відомств, — воєнного, морського й поштового, — щоб дати роботу безробітним.

Робітничая партія вважає, що всі ці заходи уряду не зможуть цілком допомогти безробітним. Особливо незадоволена партія з того, що справу допомоги доручено головному члену міністерству місцевого хазайства, яке й при Джоні Версі вважають за найбільш бюрократичне відомство. Депутати робітничая та радикали вимагають, щоб осягою дрібнотовариства це відомство тільки загальмує справу. Вони пропонують передати цю справу до рук особливої комісії, урядовій чи парламентській. Говорять, що це питання піднімається і в самій кабінетній міністерстві. Джон Версі доводиться вислухати од своїх колишніх товаришів гостру критику його діяльності.

Після довгих дебатів парламент однією поправкою робітничая партії, в якій висловлювалася думка уряду, і висловлено міністерству довіря більшістю 196 проти 35-ти голосів.

ОСТАННІ ВІСТІ.

(По телеграфу та з газет).

Державна Дума.

(Засідання 23-го жовтня).

ПЕТЕРБУРГ, 23. Засідання починається в 11 год. 6 хвилин. Головою Хомяков. Читается список біжучих справ. Новобранних членів поділяють по відділах.

Ухвалено пропозицію доручити бібліотечній комісії вирішити питання про організацію при бібліотеці Думи особливого російсько-славянського відділу.

Дума переходить до першого постатейного обміркування законопроектів про асигновку доріжних кредитів на мінеральні джерела: кавказькі, ліпські, сергіївські та староруські. Товариш міністра торгу та промисловости Кононов в алов обороняє законопроект, зазначаючи, що питання про казенну допомогу мінеральним джерелам — є для них питання життя й смерті.

Після недовгих дебатів біліотировкою законопроект приймається з поправкою про обмеження строку видачі асигновки — протягом не трьох, а одного року.

Законопроект про асигновку акліматизаційному товариству без дебатів приймається в другому обміркуванні.

На черзі доклад в справі закону 9-го жовтня 1906 року.

Коли докладчик Шидловський виходить на трибуну, майже всі депутати підводяться, щоб подати заяву про бажання говорити.

Голова об'являє перерву на 1/2 години для подання записок.

вах, з яких було видано закон 9 жовтня. Розповівши історію аграрного законодавства Росії, Шидловський кінчає свою промову тим, що земельна думська комісія прихильно поставилася до закону про скасування общини, що робить тільки шкоду як окремим селянам, так і всій державі при сучасному економічному стані. „Поліпшення культури — є ніщо інше, як роз'язання аграрного питання“ — кінчає промову при довгих оплесках правих і центра.

В 3 год. 15 хвилин об'явлено перерву. Після перерви, коли в 3 год. 32 хвилини знову починається засідання, Шидловський продовжує свою промову.

Діяльність уряду та адміністрації.

ПЕТЕРБУРГ, 22. Є чутка, що в вищих урядових колах обміркується питання про кайдівати на посаду прем'єра. П. А. Століпін обвинувачують за невдачі Ізвольського і за те, що в Державній Думі на першу чергу поставлено аграрне питання.

На посаду прем'єра намічають Дурново та Коковцева.

Градоначальник в розмові з співробітницею „Нов. Руси“ Авчинниковою, з приводу холерної пошести, заявив: „Особисто я обстоював і буду обстоювати за гласність. Пишіть вільно. А коли будете писати про поліцію провірені певні факти, за які бере на себе відповідальність, я буду вам дуже вдячний. Пишіть вільно й про мене самого. Гласність — є дзеркало і примушує нас самих обміркувати наші вчинки“.

По вищих школах. ПЕТЕРБУРГ, 22. В раді міністра народної освіти в присутності ректорів Боргіана та Мануйлова обміркувався проект університетського статуту. Шварц висловив, що міністерство подасть проект кабінету в незмінному виді. Що до поправок то їх буде подано кабінетові окремо. Про думку ж меншості зовсім не буде повідомлено.

Перед голосуванням Мануйлов заявив, що він ухилиться від голосування окремих статей, а буде голосувати проти всього проекту загалом, бо не погоджується з його основними принципами. Борган говорить проти права міністра призначати професорів, вважаючи, що міністри слід дати право тільки затверджувати мандатів. Шварц, не балотуючи цієї пропозиції, поставив на голосування пункт в редакції проекту. 16 голосами проти 10 його прийнято.

Новий попечитель рижської учебної округи заборонив вчителям підписувати адресу попередньому попечителю Левшину, доглядаючи в цьому зневагу постанов уряду.

В судах. МОСКВА, 22. Судова палата на зібранні всіх департаментів більшістю 17 голосів проти 10 висловила, проти постанови ради присяжних адвокатів про прийняття до адвокатського сословія жінок. Постанову не затверджено. Жінки-адвокати: Подгурська та Гіршман подають скаргу в сенат.

З Саратову повідомляють: В палаті поклали розглядати справу селянської спілки. Обвинувачених 17, в тому числі бувший депутат, трудовик Анікін.

До виборів депутатів до Думи. ПЕТЕРБУРГ, 22. „Ръч“ повідомляє, як агітував архирей на виборах депутата в Мінську. Виборці-селяни було розміщено в архирейському будинку, де їм давали їсти й пити. Архирей примусив їх заприсягтися, що вони будуть голосувати за протоєрея Юрашкевича. Після виборів в канцелярії архирея селянам було видано по 3 карб.

Ще до характеристик патриотизма Меньшикова. ПЕТЕРБУРГ, 22. Стахович повідомляє в „Вечеръ“, що в міонхенській русифікаційній газеті Меньшиков, що є постійним співробітником цієї газети, написав статтю, в якій дискредитує славянський рух в Росії, малюючи цей рух справою євреїв.

За кордоном. ПЕТЕРБУРГ, 22. З Константинополя телеграфують, що величезну сенсацію викликала документально доведена змова султана проти конституції.

Султан сподівався, розпочавши війну Турції з Болгарією, скасувати конституцію.

Остаточно порішено впливовими колами скинути султана. Це буде зразу, як тільки скличуть парламент.

Сербські газети в статтях під заголовком: „Спасайте короля“ вимагають, щоб сербський король вийшов з столиці в осередок країни.

ТАВРИЗ, 23. Шах цими днями обірає від населення Тавриза телеграму з проханнями дати амністію жителям Азербейджана, що підомлені заколотом, і дати їм право виборів до меджлису. Російський та англійський посланники підтримують перед шахом прохання азербейджанців. Посланники зазначають також і те, що необхідно негайно обнародувати новий виборчий закон, щоб можна було розпочати вибори до меджлису, одкриття якого призначено на 1 жовтня.

ПАРИЖ, 23. Переговори про випуск нової російської позички майже скінчено. Тут гадають, що випуск цієї позички на французькому, англійському, голландському та російському ринках відбудеться ще в жовтні.

ЛОНДОН, 23. В газетах з'явилися дуже тривожні звістки з Персії. В Тавризі росіянам загрожує чимала небезпека. Багато російських семейств тікають з города. Були випадки, коли на росіян-робітників нападали в околицях Тавриза.

Література, наука, умілість і техніка.

— Нові книжки. У Києві вийшла з друку книжка: „Герман Зудерман. Кінцець Содомові. Драма на 5 дій, переклала М. Загірня.“

— У Харкові вийшла книжка „В. Грінченко. Петро Кузьменко. Відбиток з XVIII т. збірника харківського Історико-філологічного Товариства, виданого в пошану проф. Сумцова.“

— У Львові вийшло 20 ч. українського двотомника „Письмо з Провітис“, зміст його: Аналіфетизм. — Олександра Стороженко: Розумний бреше, щоб правди добути (приказка). — Др. Євген Озаркевич: Про холеру. — Селянські спілки в Данії. — Важне для крамниць. — Про торговельний відділ при тов. „Провітиса“. — Цікаві книжки. — Наш порядок. Вісти з „Провітиса“. — Ілюстрації: Данило Мордовень.

Театр і музика.

— Концерт пам'яті Володимира Антоновича. У понеділок, 27 жовтня, в народній аудиторії відбудеться літературно-музично-вокальний вечір київської „Провітиса“, присвячений пам'яті невідомого Володимира Антоновича, з рефератом Ф. Матушевського. У концерті візьмуть участь М. Лисенко, артисти Олександр Філіппі-Мішута, Цесевич, балетист Іван Кучеренко, скрипка В. Вонсовська, співаки д-ки Квітка, Ляхович, Слободянова; д-д: Володк, **, Іржавський; декламатори — д-ки В. Валерик, Н. Дорошенко, д-д: Барвінський, Матковський та Сельський. Докладніші відомості оповіщено буде афішами.

— Сьогодні в театрі „Соловцовъ“ відбудеться бенефіс артистки д-ки Юр'євої. Виставлено буде пієсу Батаяла „Обнаженная“.

— Труппа Д. Гайдамаки закінчила свої вистави в Черкасах бенефісом Д. Гайдамаки („Мазепа-Паж“) 21 жовтня.

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

С. КОНОНІВКА, пирятинського повіту (на Полтавщині). В 7 годин вечора 14 жовтня, душ десять невідомих озброєних людей увійшли в двір багатого поміщика-католициста І. П. Абросімова і позвонили в дзвін, який скликають робітників до казарми. Коли робітники, зішлись, то експропріатори заперли їх в казармі, а самі пішли в дім поміщика. Треба сказати, що робітників в економії було до 30 душ, але вони, перелякавшись озброєних людей, смирно собі сиділи в казармі. Експропріатори увійшли в дім і, погрожуючи револьверами, стали вимагати ключів од каси. Самогo І. П. Абросімова не було, були тільки дорослі сини його та дочки з старою матір'ю. Коли їм дали ключі, то вони одікнули касу, забрали біля 3-х тисяч рублів грошей і зникли.

М. ВЕРТІВКА, ніжинський пов. (на Чернігівщині). Цими днями зловлено злодія, що кради овець у нашому містечку. Це так було. Пронсуючись вранці Грицько Бамок пішов до овець, але їх не було, тоді він зараз запряг коняку та й гайда швидче у Ніжин. Приїздив на базар і бачить, що на возі сидять два знайоми хлопці, про яких він де-що чув. Підішов до них, глянув на воза, а на возі — овечі бруньки. Тоді Балюк покликвав городового і той їх арештував. На допиті хлопці зразу не признавались, кажучи, що вони привезли дрова на базар і про овець нічого не знають; але один не вдержав і розказав, що вкрали овець вони та ще один парубок, і продали їх різникові. Різника того назвали і одібрали овець. Але хоч злодія і заарештовано, а крадіжки овець у Вертівці не припиняються.

ВЕЛКИЙ УСТЬОГ (на Вологодщині). Засланці города Устюга останніми часами терплять велику нужду. Місячної допомоги, котру треба видавати 1-го числа кожного місяця, тепер через відіє не видають. Через це багато з засланців навіть голодують і це примушує їх годюдних топтатися по ранку біля поліцейського правління, чикаючи, поки прийде допомога. Не раз вдавалися до пристава чи справника, але в відповідь чули одно: „нема грошей“. А оце 13 жовтня, зібравшись до поліції в 11 годин ранку, засланці порішили між собою і подали до Вологодського губернатора телеграму такого змісту: „Грошей нема, голодуєм, просимо пояснити, через відіє не видають“.

Нарешті того ж таки дня у 5 год. вечора ти засланцям видано допомогу.

С. ДЬЯКОНОВ, грубешського повіту (на Холмщині). Недавно у напему селі повисев селянин; біля нього знайшли записку ось якого змісту: „Чикав я Думи... Сподівався дістати землю церковну, та не дочекавшись, порішив повістити... Ковальський (так називався той селянин) був одним з розумніших селян в Дьяконові, та останні події мали на його душу вели-

чезний вплив, наслідком чого і було самогубство. Польські газети добачають в словах Ковальського погляди всіх Холмщан на церковні землі і говорять, що селяне нічого сенько не мають проти панських маєтностей, бо інакше Ковальський написав би і про них...“

Листування редакції.

Передплатників ч. 2340. Автор комедії „Крути та не перокручуй“ М. Старичкин. В окрему видання цієї комедії нема. Умислена вона в другому тому драматичних творів М. Старичкина, якому ціна 2 карб. За книжкою відієти до „Української книгарні“ (Київ, Безаківська, 8).

Ст Рудня, переклад. 914. На жаль, потрібна Вам адреса редакції новішома. Передплатників № 460 Найкращий збірник україн. пісень для наміканя хорів це той, що з місяць тому вийшов М. В. Лисенко (ціна 1 руб. 25 коп.). Окрім збірника М. В. Лисенка можна ще рекомендувати збірники пісень П. Д. Домудького і К. Г. Стопанця.

Календарні відомости.

Пятниця, 24 жовтня. Мч. Арефи і Сиклетіи, св. Афанасія Константиноп. Сх. сов. 6 год. 58 хв., зах. сов. 4 год. 28 хв.

Редактор М. Павловський.

Видавець Є. Чикаленко.

Оповістки.

ДІАНА Ружбий. магазин під орудою М. І. Ольгини. Володимирська 28. 290-337-39

Студент-Політехник шукає уроків. М.-Благовіщенська 118, кв. 12. М. Де-ко. 3-448-4.

Павло Барвінський (Ізраїльтенко). Вийшов з друку і продається II том „ДРАМАТИЧНІ ТВОРИ“. (Зміст: Катержа, Антос Дукач, сучасний дон Кіхот і Євгеда).

Як цей, так і I том можна добути: у Києві в „Українській Книгарні“, Безаківська 8; в Полтаві — у Маркенича і др.; в Петербурзі в книгарні „Труд“, Невск. просп., 60; в Житомирі у Совинського; в Камінець-Подільську у Вайбаума; в Одесі в книг. „Провітиса“; в Херсоні у Шаха; в Катеринославі у Чуона; в Благовіщенграді у Золотарьова; а тако-ж у автора П. А. Барвінського, гор. Білгород, укрес. г., Горьдська Урава. Ті, хто замовляють книжку від автора, за пересилку платити не будуть. 16-332-14

☆☆☆ ДРУКАРНЯ ☆☆☆
 ПЕРШОЇ КИЇВСЬКОЇ АРТІЛІ ДРУКАРСЬКОЇ СПРАВИ
 Київ, Трьохсвятительська № 5. Телефон № 1069.
 Маючи величезний вибір найріжнородніших шрифтів, приймає друкарські роботи: часописи, журнали, книжки, справоздання, преїскуранти, бланки, рахунки, конверти, різні візитівки і шлюбні картки, плакати, таблиці, афіші, програми і таке інше. Всі замовлення ☆☆☆ виконуються чепурно, бездоганно і на призначений час. ☆☆☆

ПІДПИСКА НА 1909-й РІК
РІДНИЙ КРАЙ
 4-й рік видання.
 Виходить в Києві, 4 разі на місяць, з ілюстраціями, під редакцією О. Пчілки (О. Косач).
 Містить статті про громадські справи, звістки з життя на Україні й в інших сторонах, оповідання, п'єси для театру, вірші, відомості господарські, звістки про українські книжки, про театр і наше мистецтво, дописи, оповістки.
 Ціна „РІДНОГО КРАЮ“, з пересилкою, на рік 4 р., на півроку 2 р., на 3 місяці 1 р.: Рідний Край з ілюстраціями місячним додатком
„МОЛОДА УКРАЇНА“
 (єдина українська часопись для дітей),
 коштує на рік — 5 р., на півр. — 2 р. 50 к., на 3 м. 1 р. 25 к.
 „Молода Україна“ окремо від Рідного Краю — 2 р. на рік, 1 р. на півроку.
 Адрес: Київ, Благовіщенська ул., № 97.
 ♦♦♦ Всі ціни і для заграниці однакові. ♦♦♦
 0-486-2

3 8 січня 1908 року відерита нова
УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ
 Літературно-Наукового Вістника
 У Києві, Вел.-Володимирська вул., № 28.
 Має на складі видання Львівської Видавничої Спільки, Наукового Товариства, Проф. М. Грушевського по історії України і українському питанню, а також видання російські на українській мові.
 Там же можна купувати комплекти Л.-Н. Вістника за попередні роки. 6-66-41

ВИДАННЯ
Товариства „ПРОСВІТА“ у Києві.

1. Драгоманов В. Про українських козаків, татар та турків. 3 додатком про життя Драгоманова. Ц. 8 коп.
2. Земельна справа в Новій Зеландії. Переклала М. З. Ціна 2 коп.
3. Левіцький М. Як рятуватися при нападках та каліцтвах. Ціна 3 коп.
4. Календарь „Провітиса“ на рік 1907. Ц. 15 коп.
5. Загірня М. Як визволилися Північні Американські Штати. Ц. 15 к.
6. Дорошенко Д. Оповідання про Іраадію. Ціна 8 коп.
7. Загірня М. Страшний ворог. Книжка про горілку. Ціна 5 коп.
8. Ів. Франко. Ліси та пасовиська. Ціна 3 коп.
9. Грінченко Б. Про грім та блискавку. Ціна 4 коп.
10. Калельгородський П. Україна на Кубані. Ціна 5 коп.
11. Грінченко Б. Братства і просвітна справа на Вкраїні за польського панування до Богдана Хмельницького. Ц. 5 коп.
12. Календарь „Провітиса“ на рік 1908. Ціна 25 коп.
13. Веселка, стій, озриши календарь на рік 1908. Ц. 50 к. (Роспродаво).
14. Іванічків Б. Яри та піски. Ц. 4 к.
15. В. Лумкевич. Перекл. П. Є. Сем'я у звірів, птахів, комах, риб та гадів. Ц. 10 к.
16. Гр. Сьогобочний. Морські огні. Про маяки та про життя на їх. Ціна 5 к.
17. Б. Грінченко. Про пустині. Ціна 8 коп.
18. Д. Маркович. На вочому хуторі. Оповідання. Ціна 3 коп.
19. Д. Маркович. Іван з Бужаки. Шматок. Два оповідання. Ц. 4 коп.
20. М. Левицький. Забув. Щастя Пейсаха Лейдермана. Два оповідання. Ц. 4 к.
21. В. Корольов. Як годувати худобу. 3 5 малюнками. Ц. 10 к.
22. М. Загірня. За рідний край. Оповідання про Орлеандську дівчину Жану Д'Арк. Ц. 7 к.
23. К. Спартак. Оповідання про римських невольників. Ціна 5 к.
24. М. Костомаров. Чернігівка. Бувалиця ХУП віку, 3 передмов. Б. Грінченка. Ц. 40 к.
25. С. Єфремов. Тарас Шевченко. Життя його та діла. 3 мал. Ц. 10 к.

ІНШІ КНИЖКИ:
 Статут Товариства „Провітиса“ у Києві, заснованого в пам'ять Т. Шевченка. Ціна 5 коп.
 Топи для мислив. Виробила видавничая комісія Товариства.
 Замовлення Товариства „Провітиса“ на рік 1906.
 Склад видання в „Провітисі“ Трьохсвятительська, Нароха. Дім і в Українській Книгарні, Безаківська, 8. 0-238-19